

Maciej Drzonek

Uniwersytet Szczeciński

Od upartyjniienia do „ulokalnienia”? Przypadek zachodniopomorskich powiatów grodzkich w wyborach 2014 roku

STRESZCZENIE W artykule porównano wyniki rywalizacji wyborczej (w latach 2010 i 2014) w trzech powiatach grodzkich Pomorza Zachodniego – koszalińskim, szczecińskim i świnoujskim – oraz ich implikacje na strukturę lokalnych scen politycznych. Przede wszystkim zwrócono uwagę na rezultaty osiągnięte przez komitety parlamentarne ugrupowań politycznych oraz komitety lokalne. Analiza pokazała, że w przypadku Koszalina i Szczecina odnotowano zmniejszenie poziomu upartyjniienia ich scen politycznych. Wskazano na trzy zasadnicze czynniki determinujące strukturę lokalnych scen politycznych: efektywność lokalnych oddziałów partii ogólnopolskich, możliwość dokonania reelekcji przez prezydenta miasta oraz potencjał polityczny opozycji względem ugrupowania rządzącego w mieście.

SŁOWA KLUCZOWE

RYWALIZACJA POLITYCZNA,
LOKALNA SCENA
POLITYCZNA, PARTIE
POLITYCZNE, KOMITETY
LOKALNE, POWIAT GRODZKI

W 2014 roku odbyły się w Polsce siódme wybory samorządowe, podczas których już po raz czwarty mieszkańcy gmin i miast mieli możliwość bezpośredniego wyboru swoich władarzy – wójtów, burmistrzów i prezydentów. Elekcja władz lokalnych z 2014 roku była zarazem pierwszą przeprowadzoną

wedle reguł zapisanych w ustawie Kodeks wyborczy (dz. VII, art. 369–469 i dz. VIII, art. 470–493). W myśl jej postanowień w przeważającej liczbie gmin rywalizacja o mandaty radnych odbywała się wedle ordynacji większościowej w jednomandatowych okręgach wyborczych. W sposób proporcjonalny wybierano bowiem tylko rady miast, które posiadają status miast na prawach powiatu (określanych często jako tzw. powiaty grodzkie), których w 2014 roku było łącznie 66.

Analiza wyborów przeprowadzanych w miastach na prawach powiatu może zatem mieć charakter zobiektywizowany, ponieważ w przeciwieństwie do pozostałych gmin, zarówno w 2014 roku, jak i w elekcjach w poprzednich latach, odbywały się tam one wedle tych samych, proporcjonalnych zasad. Jednocześnie ich komparatystyka badawcza może być obciążona pewną istotną trudnością – wśród nich znajdują się zarówno miasta liczące mniej niż 50 tys. mieszkańców (Krosno, Skierniewice, Sopot, Świnoujście, Tarnobrzeg), metropolie kilkuset tysięcy (Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Szczecin, Wrocław), jak i Warszawa, licząca ponad 1,7 mln ludności. Trzy z nich – Szczecin, Koszalin i Świnoujście – znajdują się na Pomorzu Zachodnim. Miasta te są właśnie dobrą egzemplifikacją specyfiki demograficznej polskich miast na prawach powiatu, ponieważ dość znacznie różnią się – 31 grudnia 2013 roku Świnoujście miało 41 371 mieszkańców, Koszalin – 109 170, a Szczecin – 408 172 (dane za: „Rocznik Demograficzny” 2014: 57).

Różnorodność wielkości demograficznej powiatów grodzkich powodować może implikacje dotyczące funkcjonowania ich lokalnych systemów politycznych i w konsekwencji struktury lokalnych scen politycznych. Pomimo to właśnie analiza wyników wyborczych pozwala na określenie realnego stanu lokalnej sceny politycznej (zwłaszcza jej struktury) oraz implikuje możliwość dokonania charakterystyki występujących na niej aktorów. Wyniki rywalizacji w elekcjach samorządowych prowadzą przecież do zdobywania udziałów we władzy lokalnej przez określone podmioty, którymi formalnie mogą być partie polityczne lub aktorzy pozapartyjni. Kodeks wyborczy zakłada bowiem możliwość czynnego udziału w wyborach przez komitety wyborcze wyborców (KWW), komitety wyborcze partii politycznych (KWP albo koalicji partii – KKW) lub komitety wyborcze organizacji (KWO).

Trzy zachodniopomorskie miasta powiatowe łączy z drugiej strony trwałość władzy wykonawczej – od 2002 roku prezydentem Świnoujścia jest Janusz Żmurkiewicz, od 2006 roku na fotelu prezydenta Szczecina zasiada Piotr Krzystek, a Piotr Jedliński sprawuje władzę w Koszalinie od 2010 roku (a wcześniej – od 2002 roku – pełnił funkcję sekretarza miasta u boku prezydenta Mirosława Mikietyńskiego, który wskazał go na swojego następcę). J. Żmurkiewicz w wyborach prezydenckich zawsze reprezentował SLD – jest drugim (po prezydencie Gdańska Pawle Adamowiczu z PO) prezydentem powiatu grodzkiego, który we wszystkich wyborach bezpośrednich zwyciężał jako kandydat tego samego ugrupowania partyjnego. P. Krzystek początkowo był związany z PO (zdobył fotel prezydenta w 2006 roku jako oficjalny kandydat tej partii), a od 2010 roku kandydował jako reprezentant własnego komitetu. Prezydent Koszalina zawsze kandydował jako pretendent wystawiany przez PO. Dwa z miast – Szczecin i Świnoujście – są miastami specyficznymi z powodu położenia przygranicznego (szerzej o tej problematyce zob. Gołdyka 2013).

Podstawowa teza niniejszego artykułu jest następująca: efektem wyborów lokalnych w 2014 roku jest mniejsze upartyjnienie, a częściowo „ulokalnienie” scen politycznych Koszalina, Szczecina i Świnoujścia. Do sprawdzenia zasadności tego założenia może przybliżyć znalezienie odpowiedzi na pytania: Czy po wyborach samorządowych z 2014 roku nastąpiły zmiany na lokalnych scenach politycznych interesujących nas miast

zachodniopomorskich? Jaką rolę odgrywają na nich aktorzy partyjni i pozapartyjni? Czy reelekcja prezydenta miasta ma wpływ na strukturę lokalnych scen politycznych?

Polityka na poziomie lokalnym

Literatura przedmiotu podejmująca kwestie polityki na poziomie lokalnym, również w ujęciu socjologicznym, jest niezwykle bogata (zob. np. Narojek 1967; Tarkowski 1994; Kurczewski 2007; Kurczewska 2004, 2008; Wasilewski 2006; Raciborski 2008). Z powodu ograniczonego miejsca warto przypomnieć tylko podstawowe ustalenia dotyczące kwestii rywalizacji na lokalnych scenach politycznych.

Andrzej Antoszewski zwracał uwagę, że rywalizacja podczas wyborów lokalnych charakteryzuje się występowaniem kilku swoistych atrybutów w stosunku do ogólnokrajowej rywalizacji obserwowanej na poziomie wyborów parlamentarnych. Pierwsza specyficzna cecha polega na tym, że w czasie wyborów lokalnych aktorami rywalizacji są w znacznej mierze organizacje, które przynajmniej formalnie posiadają charakter pozapartyjny (są rejestrowane jako KWW). Druga specyfika elekcji samorządowych odnosi się do ich silnie spersonalizowanego charakteru, co uwidoczniło się w Polsce zwłaszcza od 2002 roku, kiedy władze gmin i miast zaczęto wybierać w sposób bezpośredni. Trzecim specyficznym w stosunku do elekcji parlamentarnej atrybutem lokalnych wyborów jest obserwowany w ich wyniku znacznie niższy poziom alternacji. Aktorzy rywalizujący w kolejnych wyborach samorządowych nierzadko bowiem zdobywają władzę, posiadając ją przez dwie i więcej kadencji (w przypadku poziomu krajowego kontynuacja władzy zdarzyła się tylko w wyniku wyborów w 2007 i 2011 roku). Po czwarte, jak pokazała praktyka, w wyniku wyborów samorządowych jedno ugrupowanie (partyjne lub pozapartyjne) zdobywa w radzie gminy (miasta) bezwzględną większość miejsc. Sytuacja taka nie zdarzyła się jeszcze w parlamencie III RP. Charakterystyczną cechą jest również i to, że – po piąte – koalicje partyjne zawierane na szczeblu lokalnym nie zawsze stanowią proste odzwierciedlenie istniejącej w tym samym czasie koalicji w centralnych organach władzy (Antoszewski 2012: 207–217).

Z kolei termin „lokalna scena polityczna” może być interpretowany, za Wojciechem Kostką, jako „model odwzorowujący zachowania jednostek i grup społecznych, które uczestniczą w sprawowaniu władzy przez samorząd gminny (powiatowy lub wojewódzki) albo starają się wpływać na decyzje podejmowane przez organy samorządu gminnego” (Kostka 2008: 93).

Jacek Kurczewski zauważa, że mogą zaistnieć dwa modele wzorców odzwierciedlających lokalne systemy polityczne. Pierwszy z nich to model partyjny. Polega na tym, że na lokalnej scenie politycznej jej aktorami są wyłącznie partie polityczne, które funkcjonują zrazem na krajowej scenie politycznej (przy czym trzeba pamiętać, że lokalna konstelacja partyjna nie musi odzwierciedlać układu partyjnego na szczeblu ogólnokrajowym). Z kolei drugi model charakteryzuje się bezpartyjnością uczestników lokalnej sceny politycznej – jest to sytuacja, w której żadna ogólnokrajowa partia polityczna nie jest reprezentowana lokalnie. Według J. Kurczewskiego model partyjny jest przeważający w dużych miastach, model bezpartyjny jest charakterystyczny przede wszystkim dla gmin wiejskich, w miastach średniej wielkości (czyli ok. 50-tysięcznych) obydwa modele zazwyczaj współwystępują (Kurczewski 2004b: 215–216; 2004a: 19–20). W literaturze pojawia się zatem uzasadnione spostrzeżenie, że aktorami na lokalnych scenach politycznych najczęściej są partie polityczne (również ich koalicje), stowarzyszenia lokalne i regionalne, a także organizacje społeczne. Do aktorów wpływających na kształt lokalnych scen politycznych mogą być

również zaliczone osoby fizyczne, podejmujące aktywność publiczną w swojej społeczności lokalnej (Pokładecki 2009: 176). W innym miejscu zwrócono uwagę, że na lokalnych scenach politycznych podmiotowość polityczna może zostać wyrażona zarówno poprzez byty indywidualne, jak i zbiorowe, wśród których najważniejszą, choć nie jedyną, pozycję posiadają partie polityczne (Bukowski i in. 2011: 9–10).

Podobne spostrzeżenie poczynił Janusz T. Hryniewicz, wedle którego miejski system polityczny składa się z dwóch uzupełniających się płaszczyzn: indywidualnej oraz kolektywnej. Tę pierwszą konstytuują pełnoletni mieszkańcy miasta, których reprezentują funkcjonujące w nim różne grupy interesów. Podczas wyborów lokalnych mieszkańcy, biorąc w nich udział, podejmują decyzje o tym, które z tych grup będą miały udział w sprawowaniu władzy w mieście. Z kolei płaszczyznę kolektywną stanowią grupowi uczestnicy gry politycznej, a więc przede wszystkim ugrupowania partyjne, ale również inni aktorzy, którzy posiadają wpływ na lokalnie podejmowane decyzje polityczne (Hryniewicz 1995: 142–143).

Dość zgodna jest opinia, że na lokalnych scenach politycznych można spotkać aktorów o charakterze zbiorowym (kolektywnym), jak i takich, których zasadniczym atrybutem jest odgrywanie na nich indywidualnej roli. Zarówno aktorzy zbiorowi, jak i indywidualni mogą przybrać instytucjonalną albo pozainstytucjonalną formę aktywności. Można poczynić zatem kilka porządkujących w tym względzie spostrzeżeń, wymieniając kategorie aktorów występujących na lokalnych scenach politycznych.

W sposób zbiorowy zinstytucjonalizowany występują różne organizacje oddziałujące na strukturę lokalnej polityki. Do kategorii tej zaliczyć należy przede wszystkim partie polityczne (a więc ich lokalne i centralne struktury), a także organizacje o charakterze społecznym, które posiadają lokalnie zorientowane cele aktywności. Wśród partii politycznych szczególną rolę w tym względzie odgrywają tzw. partie parlamentarne, czyli te, które w danym czasie posiadają reprezentację w parlamencie krajowym. Z kolei do kategorii zbiorowych, ale pozainstytucjonalnych aktorów zaliczyć można zwłaszcza lokalne lobby i grupy nacisku oraz koterie towarzyskie – powiązane ze sobą lokalne autorytety.

Kategoria aktorów indywidualnych zinstytucjonalizowanych zawierać będzie monokratyczne organy władzy wykonawczej (na poziomie samorządu gminnego i miejskiego – wójt, burmistrz lub prezydent). Ponadto można do niej również zaliczyć parlamentarzystów i radnych działających poza formalnymi strukturami organizacji politycznych (partii politycznych), instytucjonalnie umocowanych lokalnych liderów – np. szefów struktur partyjnych, proboszcza parafii, prezesa znaczącego klubu sportowego czy dyrektora funkcjonującego w gminie (mieście) zakładu pracy, który daje zatrudnienie znaczącej części mieszkańców.

Do kategorii aktorów indywidualnych pozainstytucjonalnych (inaczej określając – kategoria aktorów personalnych) można natomiast zaliczyć lokalnie działających liderów społecznych (również autorytety o charakterze środowiskowym czy zawodowym), którzy posiadają realną możliwość wywierania wpływu na kształt lokalnej polityki (Drzonek 2013: 121–122).

Stan wyjścia – pozycja aktorów partyjnych po 2000 roku

Aby ocenić implikacje wyborów z 2014 roku na strukturę lokalnych scen politycznych Koszalina, Szczecina i Świnoujścia, warto poczynić najpierw spostrzeżenia dotyczące ich specyfiki, zwłaszcza na podstawie wcześniejszych elekcji parlamentarnych (o strukturze rywalizacji pomiędzy partiami politycznymi w wyborach parlamentarnych 2005–2011 zob. Flis 2014: 89–199; natomiast o rywalizacji w wyborach samorządowych 1990–2010 zob. Matyja 2013: 368–386).

Po 2000 roku wybory parlamentarne przeprowadzono w Polsce czterokrotnie, w latach: 2001, 2005, 2007 i 2011. W tym czasie tylko cztery partie osiągały wyniki pozwalające na każdorazowe uzyskanie reprezentacji poselskiej: PiS, PO, PSL i SLD (w 2001 roku w koalicji z UP, a w 2007 roku w ramach koalicji LiD z SdPL, UP i PD). Ugrupowania te w różnych okresach współtworzyły koalicje rządowe (SLD 2001–2005; PiS 2005–2007; PO od 2007; PSL – z SLD i PO).

Szczegółowe dane dotyczące rezultatów partii parlamentarnych w kolejnych wyborach pokazuje zestawienie w tabeli 1.

Tabela 1

Wyniki partii politycznych w wyborach do Sejmu w latach 2001–2011 w Koszalinie, Szczecinie i Świnoujściu. Uwzględniono ugrupowania, które w każdej elekcji zdobywały mandaty. W 2001 roku SLD startowało w koalicji z UP, a w 2007 roku z SdPL, UP i PD jako LiD (wyróżniono wartości większe od średniej krajowej)

Partia	PiS				PO				PSL				SLD-UP			
	2001	2005	2007	2011	2001	2005	2007	2011	2001	2005	2007	2011	2001	2005	2007	2011
Miasto																
Koszalin	4,67	19,69	20,91	19,82	11,25	25,94	50,74	49,88	1,95	1,92	4,63	2,38	49,03	16,42	18,92	11,97
Szczecin	11,9	25,06	25,21	23,02	15,24	32,36	50,94	48,93	2,06	1,49	3,45	1,80	46,08	15,24	17,4	9,49
Świnoujście	8,19	23,16	22,96	20,05	14,28	30,84	48,28	46,09	2,02	3,74	3,96	1,51	56,58	19,36	22,32	17,47
Polska	9,50	26,99	32,11	29,89	12,68	24,14	41,51	39,18	8,98	6,96	8,91	8,36	41,04	11,31	13,15	8,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Jak można zauważyć, dwa spośród uwzględnionych ugrupowań cieszyły się większym poparciem w omawianych miastach niż w skali ogólnopolskiej. W przypadku PO (z wyjątkiem wyborów z 2001 roku w Koszalinie) partia ta cieszyła się w powiatach grodzkich Pomorza Zachodniego zdecydowanie większym poparciem, zazwyczaj nie mniejszym niż 6% (choć w 2007 roku w Koszalinie i Szczecinie o ponad 9%, a w 2011 roku w Koszalinie – o 10%). Z kolei SLD w każdej elekcji parlamentarnej odnotowywało wyższe poparcie w każdym z miast. Szczególnie w Świnoujściu partia ta cieszyła się większym poparciem niż średnia krajowa, zwykle o 8–9%, choć w 2001 roku aż o 15%. Z kolei PiS osiągało rezultaty słabsze od ogólnopolskich (z wyjątkiem rezultatów szczecińskich w 2001 roku). Wyraźnie widać również, że ugrupowanie to szczególnie niskim poparciem cieszyło się wśród mieszkańców Świnoujścia. PSL w żadnym z zachodniopomorskich powiatów grodzkich nie zdołał przekroczyć progu 5%.

Preferencje wyborcze mieszkańców Koszalina, Świnoujścia i Szczecina w wyborach parlamentarnych wskazywały, że w miastach tych szczególnym poparciem cieszyły się PO i SLD. Można więc domniemywać, że właśnie te ugrupowania powinny zajmować silniejszą pozycję w strukturze lokalnych systemów politycznych tych miast: PO zwłaszcza w Szczecinie i Koszalinie, a lewica w Świnoujściu.

Komparatystyka rezultatów ugrupowań parlamentarnych osiągniętych w wyborach do Sejmu i następujących po nich wyborach do rad miast (odpowiednio lata: 2001–2002 oraz 2005–2006) wskazuje, że w 2006 roku w Koszalinie i Szczecinie PO uzyskiwała nie mniejsze poparcie niż w elekcji parlamentarnej. W przypadku SLD tendencja ta była obserwowana we wszystkich trzech powiatach grodzkich Pomorza Zachodniego w 2006 roku. Z kolei w przypadku wyborów samorządowych z 2002 roku trudno zdiagnozować te zależności,

ponieważ w Koszalinie i Szczecinie kandydaci PO i PiS ubiegali się o mandaty, startując we wspólnych komitetach (POPiS), a w Świnoujściu ugrupowania te nie wystąpiły pod własnym szyldem partyjnym. SLD w miastach zachodniopomorskich w 2002 roku odnotowały słabsze poparcie niż w wyborach do Sejmu z roku poprzedniego. Szczegółowe dane dotyczące poparcia PO, PiS, PSL i SLD w elekcjach parlamentarnych i samorządowych zebrano w tabelach 2 i 3.

Tabela 2

Porównanie wyników głosowania do parlamentu w 2001 roku i do rad miast w 2002 roku w trzech zachodniopomorskich powiatach grodzkich. Uwzględniono partie, które zdobyły mandaty w latach 2001–2011, a w 2002 roku zarejestrowały listy wyborcze jako komitety wyborcze partii politycznych

Partia	PiS		PO		PSL		SLD-UP	
	2001	2002	2001	2002	2001	2002	2001	2002
Miasto								
Koszalin*	4,67	–	11,25	–	1,95	–	49,03	28,24
Szczecin*	11,9	–	15,24	–	2,06	2,36	46,08	25,52
Świnoujście	8,19	–	14,28	4,73	2,02	–	56,58	26,37
Polska	9,50		12,68		8,98		41,04	

* PO i PiS startowały jako KWW POPiS. W Koszalinie komitet ten otrzymał 32,55%, a w Szczecinie – 11,1%.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Tabela 3

Porównanie wyników głosowania do parlamentu w 2005 roku i do rad miast w 2006 roku w trzech zachodniopomorskich powiatach grodzkich ZPM. Uwzględniono partie, które zdobywały mandaty w latach 2001–2011, a w 2006 roku zarejestrowały listy wyborcze jako komitety wyborcze partii politycznych

Partia	PiS		PO		PSL		SLD/LiD	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Miasto								
Koszalin	19,69	18,99	25,94	29,92	1,92	2,04	16,42	22,52
Szczecin	25,06	23,72	32,36	41,19	1,49	1,96	15,24	20,14
Świnoujście	23,16	13,30	30,84	15,86	3,74	–	19,36	25,28
Polska	26,99		24,14		6,96		11,31	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Pozycję omawianych partii w 2010 roku można sprawdzić na podstawie porównania ich wyników wyborczych w elekcji samorządowej oraz poparcia uzyskanego przez kandydatów tych ugrupowań w przeprowadzonych w tym samym roku wyborach prezydenckich. Kandydaci PiS (Jarosław Kaczyński) oraz PO (Bronisław Komorowski) cieszyli się zdecydowanie wyższym poparciem w Koszalinie, Świnoujściu i Szczecinie niż ugrupowania te w rywalizacji o mandaty radnych tych miast. Wśród elektoratu lewicy Koszalina i Szczecina dostrzec można było lekko wyższe preferencje wyborcze w wyborach samorządowych niż prezydenckich. W Świnoujściu z kolei zwolennicy lewicy zdecydowanie częściej popierali w 2010 roku lokalnych kandydatów na radnych niż swojego kandydata na prezydenta

RP (Grzegorz Napieralski). Dokładne dane pokazujące wspomniane zależności zostały zebrane w tabeli 4.

Tabela 4

Porównanie wyników głosowania w wyborach prezydenckich (P) i samorządowych w 2010 roku w powiatach grodzkich Pomorza Zachodniego. W przypadku elekcji prezydenckiej podano wyniki kandydatów partii parlamentarnych (Jarosław Kaczyński, Bronisław Komorowski, Grzegorz Napieralski i Waldemar Pawlak)

Partia	PiS		PO		PSL		SLD	
	P2010	2010	P2010	2010	P2010	2010	P2010	2010
Miasto								
Koszalin	22,65	15,21	54,84	42,99	0,61	1,38	16,06	17,73
Szczecin	27,06	20,62	48,24	33,4	0,54	2,47	17,57	17,67
Świnoujście	24,85	11,76	52,12	21,54	0,55	–	17,56	36,64
Polska	36,46		41,54		1,75		13,68	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Zaprezentowane dane statystyczne dotyczące rezultatów wyborczych partii politycznych są niezwykle istotne nie tylko dlatego, że umożliwiają przeanalizowanie ich poparcia w poszczególnych miastach. Zestawienie wyników osiągniętych przez partie polityczne w sposób wyrazisty pozwala zauważyć, że łatwiej im zajmować trwałą pozycję w strukturze lokalnych systemów politycznych, ponieważ biorą udział w wyborach zdecydowanie częściej niż raz na cztery lata – konkurują przecież o mandaty parlamentarne, do Parlamentu Europejskiego, „przypominają” o sobie także w wyborach na prezydenta RP. Aktorzy lokalni z kolei w praktyce mogą partycypować w rywalizacji wyborczej tylko na poziomie wyborów samorządowych, ponieważ ordynacja wyborcza do Sejmu utrudnia skuteczne ubieganie się o mandaty przez komitety pozaparlamentarne.

Aktorzy lokalni mogą zatem efektywnie rywalizować w elekcjach samorządowych, zarówno ubiegając się o miejsca radnych (gmin, miast i powiatów, w mniejszym stopniu – sejmików), jak i wystawiając swoich kandydatów do walki o fotele wójtów, burmistrzów i prezydentów. Właśnie osoby pretendujące do stanowiska włodarza (gminy, miasta) w praktyce mogą stać się lokalnymi liderami, wokół których wytwarzają się struktury organizacyjne lokalnych podmiotów występujących na scenach politycznych miast (i gmin). Silna personalizacja elekcji wójtów, burmistrzów i prezydentów powoduje zaś, że ich komitety wyborcze stają się na tyle rozpoznawalne, iż nierzadko z powodzeniem skutecznie rywalizują z komitetami partyjnymi, które posiadają o wiele większe środki i możliwości oddziaływania, a co za tym idzie, stają się w tej rywalizacji bardziej rozpoznawalne wśród wyborców.

W dalszej części artykułu zostaną zaprezentowane rezultaty wyborów do rad i na stanowiska prezydentów analizowanych miast w 2014 roku. W sposób szczególny będzie zarysowany kontekst efektów rywalizacji komitetów partyjnych i pozapartyjnych.

Wybory w 2014 roku

Teza zawarta w tytułowym pytaniu jest sprawdzalna na podstawie komparatystyki rezultatów wyborów lokalnych Koszalina, Szczecina i Świnoujścia w latach 2010 i 2014 (o wcześniejszych elekcjach lokalnych na Pomorzu Zachodnim zob. chociażby: Chrobak 2010; Kowalczyk, Tomczak 2008; Drzonek 2007).

W obydwu elekcjach w każdym z miast fotel prezydenta zdobywali ci sami kandydaci, przy czym w 2014 roku dla J. Żmurkiewicza była to trzecia reelekcja, P. Krzystka – druga, a P. Jedliński został wybrany po raz pierwszy. Opcje polityczne prezydentów dominowały lub istotnie wpływały na kształt sceny politycznej Koszalina, Szczecina i Świnoujścia.

W analizowanym okresie w Koszalinie odnotowano pewne zmiany w strukturze lokalnej sceny politycznej. W 2010 roku o mandaty radnych miasta ubiegały się cztery komitety partyjne (PiS, PO, PSL, SLD) oraz trzy komitety pozapartyjne (KWW Stefana Romeckiego, KWW Silny Region oraz KW Lepszy Koszalin). Ten ostatni, jak również każdy z komitetów partii, wystawił własnego pretendenta do urzędu prezydenta. Pierwsza tura wyborów pokazała, że największym poparciem cieszył się P. Jedliński (który od lipca 2010 roku, z uwagi na ciężką chorobę prezydenta M. Mikietyńskiego, faktycznie sprawował władzę w mieście, pełniąc funkcję I wiceprezydenta miasta). Do II tury wszedł również Artur Wezgraj (Lepszy Koszalin), jednak to kandydat PO nieznacznie wygrał, zdobywając 51,16% głosów. W 25-osobowej radzie miasta większość bezwzględną (14 mandatów) zdobyła PO. Koszalińskie wybory z 2010 roku pokazały, że komitety partyjne cieszyły się zdecydowanie większą popularnością od aktorów lokalnych, ponieważ 4 partie otrzymały 68,6% głosów w elekcji prezydenckiej i 77,3% – w rywalizacji o mandaty radnych (co dało im w sumie 88% mandatów). Szczegółowe dane zostały zawarte w tabeli 5.

Tabela 5

Wyniki wyborów samorządowych w Koszalinie w 2010 roku

Koszalin 2010	Wybory prezydenta			II tura		Wybory do Rady Miasta			
	kandydat	liczba głosów	%	liczba głosów	%	liczba głosów	%	mandaty	% mandatów
KW PiS	Paweł Michalak	3228	9,17			5205	15,21	3	12
KW PO	Piotr Jedliński	15 711	44,66	13 944	51,16	14 713	42,99	14	56
KW SLD	Krzyszyna Kościńska	4927	14			6066	17,73	5	20
PSL	Jan Krawczuk	258	0,73			471	1,38	0	0
Razem partie		24 124	68,6			26 455	77,3	22	88
KWW Stefana Romeckiego		0	0			1803	5,27	0	0
KWW Silny Region		0	0			359	1,05	0	0
KW Lepszy Koszalin	Artur Wezgraj	11 059	31,43	13 311	48,84	5604	16,38	3	12
Razem niepartie		11 059	31,4			7766	22,7	3	12
Razem		35 183	100			34 221	100	25	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Po czterech latach prezydent P. Jedliński nieznacznie umocnił swoją pozycję, zdobywając więcej głosów w I turze niż w 2010 roku, a w II turze pokonując ponownie A. Wezgraję w sposób bardziej wyraźny (55,36 do 44,64%). W elekcji do koszalińskiej rady partia prezydencka odnotowała jednak słabszy wynik, otrzymując o 2% mniejsze poparcie (40,91%), co przełożyło się na zajęcie dwunastu miejsc radnych i utratę większości bezwzględnej. Z kolei

lokalny komitet, którego liderem jest A. Wezgraj, wyrosło na drugą siłę polityczną w kosza-
lińskiej radzie, otrzymując niespełna 22% głosów i tym samym wprowadzając sześciu rad-
nych. Dobry wynik tego komitetu przyczynił się do zmiany proporcji pomiędzy partyjnymi
i niepartyjnymi aktorami występującymi na lokalnej scenie politycznej Koszalina. W sumie
bowiem trzy startujące w 2014 roku partie (PO, PiS, SLD) zdobyły 64,6% poparcia w wy-
borach prezydenckich (o 4% mniej w porównaniu z 2010 rokiem) i 74,7% w wyborach do
rady. Spadek pozycji partii objawił się zwłaszcza w procentowym podziale miejsc radnych
– partie zajęły 76% miejsc (12% mniej), a komitety niepartyjne (*de facto* jeden z nich – Lep-
szy Koszalin) – 24%. Szczegółowe wyniki wyborów z 2014 roku w Koszalinie przedsta-
wiono w tabeli 6.

Tabela 6

Wyniki wyborów samorządowych w Koszalinie w 2014 roku

Koszalin 2014	Wybory prezydenta			II tura		Wybory do Rady Miasta			
	Komitety	kandydat	liczba głosów	%	liczba głosów	%	liczba głosów	%	mandaty
KW PiS	Anna Mętlewicz	3930	10,89			7071	21,23	5	20
KW PO	Piotr Jedliński	16 955	46,97	19 005	55,36	13 623	40,91	12	48
KW SLD	Adam Ostaszewski	2430	6,732			4172	12,53	2	8
Razem partie		23 315	64,6			24 866	74,7	19	76
KW Lepsi Koszalin	Artur Wezgraj	11 474	31,79	15327	44,64	7319	21,98	6	24
KWW „Prawica i Wolność”	Jan Adamczyk	811	2,247			829	2,49	0	0
KWW Kyle Attenborough Moje Nowe Miasto Yolo!	Kyle Attenborough	498	1,38			285	0,86	0	0
Razem niepartie		12 783	35,4			8433	25,3	6	24
Razem		36 098	100			33 299	100	25	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Casus Koszalina w 2014 roku pokazuje zatem, że z jednej strony popularny prezydent wzmocnia pozycję własnego komitetu na lokalnej scenie politycznej. Z drugiej strony pojawienie się silnego konkurenta (i personalnego – A. Wezgraj, i instytucjonalnego – jego komitet wyborczy) wpływa na zmiany w miejskiej strukturze rywalizacji politycznej.

Jeszcze bardziej widoczna ewolucja struktury lokalnej sceny politycznej nastąpiła w Szczecinie. W 2010 roku w rywalizacji o mandaty szczecińskich radnych wzięło udział 11 komitetów wyborczych (w tym 4 partie – PiS, PO, PSL, SLD), spośród których 7 wystawiło swoich pretendentów do prezydentury: wszystkie partie oraz komitety Małgorzaty Jacyny-Witt, Piotra Krzystka i Bartłomieja Sochańskiego. Partie polityczne zdobyły niewielką przewagę w wyborach prezydenckich (50,52%), ale w rywalizacji o miejsca radnych osiągnęły zdecydowaną dominację (74,2% głosów i 90% mandatów). Jednak II turę wyborów prezydenckich zdecydowanie wygrał (61,42 proc.) P. Krzystek, kandydat komitetu

pozapartyjnego, z pretendentem PO Arkadiuszem Litwińskim. Szczegółowe dane dotyczące szczecińskiej rywalizacji samorządowej w 2010 roku zestawiono w tabeli 7.

Tabela 7

Wyniki wyborów samorządowych w Szczecinie w 2010 roku

Szczecin 2010	Wybory prezydenta			II tura		Wybory do Rady Miasta			
	Komitety	kandydat	liczba głosów	%	liczba głosów	%	liczba głosów	%	mandaty
KW PiS	Krzysztof Zaremba	21 096	17,89			23 774	20,62	7	23
KW PO	Arkadiusz Litwiński	25 066	21,25	31 317	38,58	38 510	33,4	15	48
KW SLD	Jędrzej Wijas	11 307	9,59			20377	17,67	6	19
PSL	Anna Nowak	2113	1,79			2847	2,47	0	0
Razem partie		59 582	50,52			85 508	74,2	28	90
KWW MJW	Małgorzata Jacyna-Witt	13 305	11,28			6753	5,86	1	3
KWW B. Sochańskiego	Bartłomiej Sochański	13 740	11,65			8495	7,37	0	0
KWW P. Krzystka Szczecin dla Pok.	Piotr Krzystek	31 321	26,55	49 857	61,42	12 472	10,82	2	7
KWW NRS Zachpom.						890	0,77	0	0
KW Stow. Serce						557	0,48	0	0
KW Ruch Przełomu Narod.						336	0,29	0	0
KWW M. Miśniakiewiczza						278	0,24	0	0
Razem niepartie		58 366	49,48			29 781	25,8	3	10
Razem		117 948	100			115 289	100	31	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

W wyborach z 2014 roku wystartowało w Szczecinie 5 podmiotów partyjnych (do tych z 2010 roku dołączyła Nowa Prawica J. Korwin-Mikke) oraz 8 komitetów pozapartyjnych. Łącznie zgłosiły one 7 pretendentów do fotela prezydenta Szczecina (partie oraz komitety: M. Jacyna-Witt, Bezpartyjni P. Krzystka i Wygramy Szczecin Przemysława Urbańskiego). W rywalizacji prezydenckiej szczecinianie zdecydowanie częściej wybierali kandydatów pozapartyjnych – troje z nich bowiem zdobyło łącznie 66,57% głosów. Z kolei w wyborach do rady miasta partie co prawda odnotowały znacząco lepsze rezultaty od pozapartyjnych oponentów, ale ich dominacja skurczyła się w stosunku do 2010 roku o niespełna 7%, gdy chodzi o oddane głosy, i o 19%, biorąc pod uwagę zdobyte mandaty radnych. W wyniku elekcji z 2014 roku w szczecińskiej radzie przedstawiciele partii zajęli 71% miejsc, a ich pozapartyjni konkurenci – 29% (*de facto* miejsca te zdobył komitet P. Krzystka, bo tylko jedno przypadło komitetowi M. Jacynie-Witt). Dane statystyczne dotyczące rezultatów szczecińskiej rywalizacji samorządowej w 2014 roku zebrano w tabeli 8.

Wyniki wyborów samorządowych w Szczecinie w 2014 roku

Szczecin 2014	Wybory prezydenta			II tura		Wybory do Rady Miasta			
	Komitety	kandydat	liczba głosów	%	liczba głosów	%	liczba głosów	%	mandaty
KW PiS	Artur Szalabawka	14 218	13,2			22 553	22,2	10	32
KW PO	Łukasz Tyszler	10 725	9,93			27 569	27,1	10	32
KKW SLD	Dawid Krystek	6 114	5,66			10 905	10,7	2	6,5
PSL	Bohdan Roszkowski	1046	0,97			4 389	4,32	0	0
KW Nowa Prawica JKM	Stefan Oleszczuk	4 009	3,71			3 082	3,03	0	0
Razem partie		36112	33			68 498	67	22	71
KW Demokracja Bezpośrednia		0	0			1 089	1,07	0	0
KWW Cogito		0	0			348	0,34	0	0
Wygramy Szczecin KWW	Przemysław Urbański	2575	2,38			2 649	2,6	0	0
Bezpartyjni KWW	Piotr Krzystek	50 191	46,5	56 536	28,07	21 635	21,3	8	26
KWW MJW	Małgorzata Jacyna-Witt	19 154	17,7	22 061	71,93	6 458	6,35	1	3,2
KWW Szczecin Port Wolności		0	0			123	0,12	0	0
KWW Szczecin łączy pokolenia		0	0			795	0,78	0	0
KW Szczecińskie Tow. Strzeleckie		0	0			113	0,11	0	0
Razem niepartie		71920	67			33 210	33	9	29
Razem		108 032	100			101 708	100	31	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Rezultaty szczecińskiej rywalizacji w 2014 roku pokazały zatem umocnienie się aktorów pozapartyjnych na lokalnej scenie politycznej. Faktycznie jednak silniejszą pozycję osiągnął jeden z nich – komitet (*nomen omen* nazwany: Bezpartyjni) prezydenta P. Krzystka. *Casus* szczeciński z 2014 roku potwierdził zatem zarysowaną już w 2010 roku tezę, iż na lokalną scenę polityczną tego miasta większy wpływ może wywrzeć popularny prezydent niż kandydaci (w 2010 roku A. Litwiński, w 2014 roku – Ł. Tyszler) znaczącego, bo rządzącego w Polsce ugrupowania partyjnego. Przykład szczeciński może zatem świadczyć o tym, że na kształt struktury lokalnej sceny politycznej większe implikacje ma ubiegający się o reelekcję silny prezydent niż mocna partia polityczna, ale pozbawiona zarówno znaczącego pretendenta do prezydentury miejskiej, jak i silnego lidera w swoich lokalnych strukturach (czyli takiego, który sam potrafiłby stanąć do rywalizacji o miejską prezydenturę).

Przypadek Świnoujścia jest nieco odmienny od dwóch poprzednich, głównie z powodu partyjnych konotacji wóldarza tego miasta, który w dodatku reprezentując tę samą partię, wygrywał rywalizację prezydencką już czterokrotnie w kolejnych bezpośrednich starciach

(w latach: 2002, 2006, 2010 i 2014). W przypadku Koszalina i Szczecina po wyborach z 2014 roku można mówić o mniejszym lub większym „uloalnieniu” ich scen politycznych, a w Świnoujściu jego symptomy są nie tyle trudno dostrzegalne, ile raczej należałoby poczynić spostrzeżenie o większym upartyjnieniu lokalnej polityki na polskiej części Wyspy Uznam. W 2010 roku do rywalizacji samorządowej stanęło tam w sumie 7 komitetów wyborczych, w tym 3 partyjne (PiS, PO i SLD). Zgłoszono sześciu kandydatów na prezydenta – trzech pretendentów partyjnych uzyskało łącznie 82,7% głosów, a w elekcji do rady miasta reprezentowane przez nich partie otrzymały ich 69,9%, co pozwoliło im zająć 86% miejsc radnych. Dominującą pozycję na świnoujskiej scenie politycznej potwierdził SLD – jego kandydat dokonał reelekcji już w I turze głosowania, a jego kandydaci zdobyli 10 z 21 foteli w radzie. O silnej pozycji lokalnych struktur ugrupowań parlamentarnych w Świnoujściu świadczyło ponadto zajęcie drugiego miejsca przez reprezentanta PO w rywalizacji prezydenckiej. Dopiero trzeci wynik osiągnął kandydat pozapartyjny, Andrzej Szczodry, kandydujący z KW Stowarzyszenie Grupa Morska (warto jednak wspomnieć, że ten aktor lokalny brał udział w rywalizacji wyborczej już w 2002 roku pod nazwą Grupa Morska Cała Naprzód, a w 2006 roku jego kandydaci pojawili się na listach KWW Na Wyspach). Dane wyborcze dotyczące wyników elekcji samorządowej w 2010 roku przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9

Wyniki wyborów samorządowych w Świnoujściu w 2010 roku

Świnoujście 2010	Wybory prezydenta			II tura		Wybory do Rady Miasta			
	Komitety	kandydat	liczba głosów	%	liczba głosów	%	liczba głosów	%	mandaty
KW PiS	Jacek Jurkiewicz	881	5,83			1731	11,76	3	14
KW PO	Dariusz Śliwiński	2617	17,32			3170	21,54	5	24
KW SLD	Janusz Żmurkiewicz	8995	59,53			5393	36,64	10	48
Razem partie		12 493	82,7			10 294	69,9	18	86
KW Stowarzyszenia Grupa Morska	Andrzej Szczodry	1125	7,45			1756	11,93	2	9,5
KW Stowarzyszenia Ruch Aktywności Samorządowej RAS	Michał Sutyła	888	5,88			762	5,18	0	0
KWW Czas na Zmiany	Zbigniew Pomieczyski	603	3,99			1363	9,26	1	4,8
KW Stowarzyszenia Nasze Miasto	–	–	–			544	3,7	0	0
Razem niepartie		2616	17,3			4425	30,1	3	14
Razem		15 109	100			14 719	100	21	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW, publikowanych na www.pkw.gov.pl.

W wyborach samorządowych w 2014 roku partycypowało 6 podmiotów – 4 partie (Nowa Prawica JKM, PiS, PO i SLD) oraz 2 podmioty pozapartyjne (KW Grupa Morska Cała Naprzód i KW Stowarzyszenia Granica). W rywalizacji o miejsca w świnoujskiej radzie kandydaci partyjni otrzymali o 9% wyższe poparcie od tego sprzed czterech lat (78,8%), ale

pozwoili im to na zdobycie 81% mandatów (czyli 17 mandatów, a zatem o jeden mniej niż w 2010 roku).

O fotel prezydenta w 2014 roku ubiegało się ponownie dwóch pretendentów z 2010 roku (J. Żmurkiewicz i A. Szczodry) oraz kandydatka PO (Elżbieta Jabłońska). Tym razem A. Szczodry znacząco zwiększył poparcie (23,13% głosów), co spowodowało, że w rywalizacji prezydenckiej kandydaci partyjni *per saldo* uzyskali nieco niższe poparcie (76,9%) niż w 2010 roku. Wybory wygrał jednak już w I turze J. Żmurkiewicz, otrzymując wyższe poparcie procentowe (62,5%) od tego sprzed czterech lat. Zarazem jednak kandydat SLD zdobył o 945 głosów mniej, a jego główny kontrkandydat otrzymał o 1854 głosy więcej. Zależności te wskazują na umacnianie się pozycji zarówno A. Szczodrego (silny autorytet lokalny), jak i lokalnego stowarzyszenia, które reprezentuje. Dane statystyczne dotyczące wyników świnoujskiej rywalizacji samorządowej w 2014 roku zebrano w tabeli 10.

Tabela 10

Wyniki wyborów samorządowych w Świnoujściu w 2014 roku

Świnouście 2014	Wybory prezydenta			II tura		Wybory do Rady Miasta				
	Komitety	kandydat	liczba głosów	%	liczba głosów	%	liczba głosów	%	mandaty	% mandatów
KW PIS			0	0			2240	18,42	3	14
KW PO		Elżbieta Jabłońska	1851	14,37			2476	20,36	5	24
KKW SLD		Janusz Żmurkiewicz	8050	62,5			4351	35,77	9	43
KW Nowa Prawica JKM			0	0			518	4,26	0	0
Razem partie			9901	76,9			9585	78,8	17	81
KW Grupa Morska Cała Naprzód		Andrzej Szczodry	2979	23,13			2389	19,64	4	19
KW Stowarzyszenia Granica			0	0			189	1,55	0	0
Razem niepartie			2979	23,1			2578	21,2	4	19
Razem			12 880	100			12 163	100	21	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW publikowanych na www.pkw.gov.pl.

Sytuacja powyborcza na świnoujskiej scenie politycznej potwierdziła znaczący udział SLD w strukturze sceny politycznej tego miasta. Wyraźnie widać nadal przeważającą rolę na niej aktorów partyjnych. Jednak wyniki A. Szczodrego w elekcji prezydenckiej, a także zdobycie przez reprezentowany przez niego komitet lokalny czterech miejsc w radzie miasta świadczą zarazem o pewnej ewolucji świnoujskiej sceny. *Casus* A. Szczodrego jest świetnym przykładem na to, że budowana w dłuższej perspektywie czasowej pozycja przez lokalnego polityka może przynieść widoczne efekty, przez co może stać się czynnikiem wpływającym na kształt rywalizacji na lokalnej scenie politycznej.

Wnioski – rywalizacja prezydencka determinuje kształt miejskich scen politycznych?

Rezultaty wyborcze w zachodniopomorskich powiatach grodzkich w 2014 roku pokazały, że wpływ na kształt struktury lokalnej sceny politycznej mają przede wszystkim trzy czynniki.

Pierwszym czynnikiem jest efektywność oddziaływania lokalnych struktur parlamentarnych partii politycznych. Tam, gdzie jest ona wysoka, partie uzyskują większe udziały na lokalnej scenie politycznej. Trzeba jednak pamiętać, że o sile partyjnego oddziaływania nie decydują li tylko rezultaty partii w rywalizacji o fotele radnych. O intensywności wpływu danej partii na kształt lokalnej sceny politycznej świadczy bowiem również możliwość wykreowania własnego pretendenta do prezydentury miejskiej, którego procentowe poparcie powinno być zbliżone do poparcia posiadanego przez partię. Przykład kandydatów PO w Szczecinie (A. Litwiński w 2010 roku, a zwłaszcza Ł. Tyszler w 2014 roku) był tutaj znamieny. W tym względzie wybory z 2014 roku pokazały, że w Szczecinie nastąpiło umocnienie tendencji „ulokalnienia”, a w Koszalinie PO i w Świnoujściu SLD utrzymały względnie silną pozycję.

Czynnik drugi – możliwość dokonania reelekcji przez urzędującego prezydenta – wydaje się jeszcze bardziej frapujący. Przykłady reelekcji prezydentów Koszalina, Szczecina i Świnoujścia pokazują, że również implikują one rezultaty wyborcze osiągane przez komitety prezydenckie i to niezależnie od tego, czy mają partyjny czy pozapartyjny charakter. Dobry wynik wyborczy partyjnego prezydenta Świnoujścia w podobny sposób rzutował na rezultaty SLD w radzie, również wysokie poparcie niepartyjnego P. Krzystka pozytywnie wpływało na wyniki jego pozapartyjnego komitetu w rywalizacji o mandaty radnych. W 2014 roku komitety prezydentów analizowanych miast uzyskały w wyborach do rad miast lepsze wyniki niż w 2010 roku. Jednak w Koszalinie i Szczecinie w 2014 roku w sumie niepartie zdobyły więcej mandatów niż w 2010 roku, a zatem w miastach tych potwierdziła się teza o większym „ulokalnieniu” ich scen politycznych.

Potencjał polityczny opozycji względem ugrupowania rządzącego w mieście można uznać za trzeci czynnik. Będzie on tym większy, im możliwości ugrupowania opozycyjnego do dokonania alternacji władzy będą wyższe. Z kolei możliwości te można ocenić na podstawie wyników głównej siły opozycyjnej zarówno w elekcji prezydenckiej, jak i w rywalizacji o miejsca w radzie. Biorąc pod uwagę rezultaty wyborcze z 2014 roku, należy zauważyć, że zdecydowanie większą możliwością alternacji wykazali się A. Wezgraj w Koszalinie i A. Szczodry w Świnoujściu (dobre wyniki personalne w rywalizacji prezydenckiej obydwu kandydatów oraz wprowadzenie do rad miast sześciu radnych w przypadku komitetu tego pierwszego oraz czterech radnych w przypadku polityka z wyspy Uznam). Wybory z 2014 roku w Szczecinie pokazały, że takim potencjałem alternacji nie wykazała się M. Jacyna-Witt, która weszła, co prawda, do II tury wyborów prezydenckich, ale drugi raz z rzędu udało jej się zdobyć wyłącznie jedno miejsce w radzie (które sama zajęła). Tak więc to ugrupowania lokalne A. Wezgraja i A. Szczodrego miały rzeczywisty wpływ na strukturę lokalnej sceny politycznej, a pozycję M. Jacyny-Witt można uznać za symboliczną w strukturze szczecińskiej sceny politycznej.

Zarówno A. Wezgraj, A. Szczodry, jak i M. Jacyna-Witt odnotowali przyrost poparcia w wyborach prezydenckich z 2014 roku w stosunku do tych z 2010 roku. W wyborach do rad miast przyrost poparcia między latami 2010 a 2014 odnotowali pretendenci w Koszalinie i Świnoujściu (komitet M. Jacyny-Witt otrzymał mniej głosów w 2014 roku). Z uwagi na

lepsze rezultaty personalne wspomnianych kandydatów można i w tym względzie potwierdzić przyjętą na początku tezę o „ulokalnieniu” scen politycznych omawianych miast.

LITERATURA

- Antoszewski A. 2012, *Partie polityczne w rywalizacji o władzę w województwach i wielkich miastach*, w: *Obywatel – instytucje – władza na przełomie XX i XXI wieku. Księga dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Godlewskiemu*, red. D. Karnowska, J. Nocoń, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 207–217.
- Bukowski M., Flis J., Hess A., Szymańska A. 2011, *Opcja czy osoba? Upartyjnienie versus personalizacja w wyborach samorządowych*, Wydawnictwo UJ, Kraków.
- Chrobak P. 2010, *Wybory samorządowe w województwie zachodniopomorskim w latach 1998–2006 na tle kraju*, „Przegląd Zachodniopomorski” nr 1.
- Drzonek M. 2013, *Reelekcje prezydentów miast w wyborach bezpośrednich w Polsce*, Dante, Kraków.
- Flis J. 2014, *Złudzenia wyboru. Społeczne wyobrażenia i instytucjonalne ramy w wyborach do sejmiku i senatu*, Wydawnictwo UJ, Kraków.
- Gołdyka L. 2013, *Pogranicze polsko-niemieckie jako przestrzeń socjalizacji*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Hryniewicz J.T. 1995, *Miejski system polityczny – procesy stabilizacji i destabilizacji*, „Przegląd Socjologiczny”, s. 142–143.
- Kostka W. 2008, *Instytucjonalizacja partii politycznych w społecznościach miejskich*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Kowalczyk K., Tomczak Ł. 2008, *Wybory samorządowe w Szczecinie*, Zapol, Szczecin.
- Kurczewski J. 2004a, *Przedmowa*, w: J. Śmigielka, *Teatr władzy lokalnej*, Trio, Warszawa, s. 19–20.
- Kurczewski J. 2004b, *Udział organizacji pozarządowych we władzy samorządowej*, w: *Samoorganizacja społeczeństwa polskiego. III sektor i wspólnoty lokalne w jednoczącej się Europie*, red. P. Gliński, B. Lewenstein, A. Siciński, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa, s. 215–216.
- Lokalne wzory kultury politycznej 2007*, red. J. Kurczewski, Trio, Warszawa.
- Matyja R. 2013, *Rywalizacja polityczna w Polsce*, Ośrodek Myśli Politycznej, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Kraków–Rzeszów.
- Narojek W. 1967, *System władzy w mieście. Studium monograficzne*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, Wrocław–Warszawa–Kraków.
- Oblicza lokalności. Ku nowym formom życia lokalnego 2008*, red. J. Kurczewska, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa.
- Oblicza lokalności. Tradycja i współczesność 2004*, red. J. Kurczewska, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa.
- Pokładecki J. 2009, *Wybory samorządowe jako demokratyczna procedura wyłaniania lokalnych elit władzy w Polsce*, w: *Polityka regionalna w Polsce jako przestrzeń aktywności samorządu terytorialnego*, red. W. Sługocki, Elipsa, Warszawa, s. 176.
- Powiatowa elita polityczna: rekrutacja, struktura, działanie 2006*, red. J. Wasilewski, ISP PAN, Warszawa.

Raciborski J. 2008, *Studia nad wyborami. Polska 2005–2006*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.

„Rocznik Demograficzny” 2014, GUS, Warszawa.

Tarkowski J. 1994, *Socjologia świata polityki*, t. 1: *Władza i społeczeństwo w systemie autorytarnym*, ISP PAN, Warszawa.

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 roku Kodeks wyborczy, Dz.U. 2011, nr 21, poz. 113 z późn. zm.

Wybory z Gryfem w tle. Szkice o wyborach w 2006 roku na Pomorzu Zachodnim 2007, red. M. Drzonek, Print Group, Szczecin.

FROM PARTY STRONG POSITION TO THE STRENGTHENING OF THE LOCAL COMMITTEES? THE CASE OF WESTERN POMERANIAN TOWNS WITH DISTRICTS RIGHTS IN THE ELECTIONS OF 2014

KEYWORDS

POLITICAL RIVALRY,
LOCAL POLITICAL SCENE,
POLITICAL PARTIES, LOCAL
COMMITTEES, TOWN WITH
DISTRICTS RIGHTS

SUMMARY The article compares the results of the election rivalry (in the years 2010 and 2014) in the three towns with districts rights of Western Pomerania (Koszalin, Szczecin and Swinoujście). The implications of political rivalry on the structure of the local political scenes were also underlined: the attention was put on the results achieved by parliamentary committees of political parties and local committees. The analysis showed the reduction of the political parties influence on the local political scenes. In the article also pointed three key factors that determine the structure of local political scene. The first one is effectiveness of political party in the town, the second is the possibility of re-election by the mayor of town and the third – political potential of opposition groups to the ruling committee in the town.